Vår fågelvärld 28 (1969): 249-251

Brunsångare *Phylloscopus fuscatus* anträffad vid Ottenby 1968

(Meddelande nr 50 från Ottenby fågelstation)

Bo Fahlander

Den 16 oktober 1968 bedrev författaren och några gäster vid Ottenby fågelstation fångst i fällorna och med nät. Omkring klockan 13 anträffades i ett nät strax söder om stationsbyggnaden en bruntonad *Phylloscopus*. Fjäderdräkten påminde vid första ögonkastet mer om en rörsångare *Acrocephalus scirpaceus* än om de gransångare *Phylloscopus collybita,* som fångades under dagen. Fågeln artbestämdes till brunsångare *Phylloscopus fuscatus,* en central- och ostasiatisk art, som tidigare endast sex eller eventuellt sju gånger påträffats i Europa.

Den placerades i en bur samtidigt som en gransångare placerades i en annan. Gransångaren klängde på burpinnarna och lät höra det mjuka locklätet. Brunsångaren däremot uppsökte burens sandbotten och intog en upprätt hållning, varvid tarserna föreföll förhållandevis kraftigare än gransångarens. När man nalkades fågeln lät den höra ett kort, tonlöst nästan knäppande eller smackande läte, som kan beskrivas som *tjack, tjack*. Exemplaret tillvaratogs sedermera och visade sig vara en ung hona av nominatrasen (se nedan).

Vädret vid Ölands södra udde den 16 oktober kl. 07.00 var vindstilla, dimma och +6°C. Klockan 13.00 rådde sydlig vind, 5 m/sek, halvklart och +12°C. Tiodagarsperioden närmast före fyndet torde för Ölands vidkommande ha varit något varmare än normalt. Vindstyrkorna var växlande liksom vindriktningarna. Några påtagligt gynnsamma väderleksförhållanden i Nord- och Mellaneuropa för förflyttning av östligare fågelarter mot väst förelåg till synes inte under den nämnda perioden.

Beskrivning

Ovansidan brungrå och tonad i olivgrönt, tydligast på bakrygg, övergump och övre stjärttäckare. Ovansidans färg mitt emellan "brownish-olive" och "olive" i Ridgeway's *Color Standards and Nomenclature,* 1912. Smalt men distinkt ögonbrynsstreck, ljust brunvitt framför ögat och rostbrunvitt bakom. Under ögonbrynsstrecket ett mörkt brungrått band. Örontäckare och halssidor spräckligt rostbrunvita. Haka ljust smutsvit, bruntonad. Bröst ljust brungrått och en aning rosttonat, sidorna mörkare brungrå och med en mycket svag anstrykning av oliv. Bukens mitt ljust smutsvit och med gul anstrykning. Undre stjärttäckare, axillarer och undre vingtäckare ljust rostbruna. Ving- och stjärtpennor som ovansidan, kanterna ljusare olivbruna.

Fjäderdräkten var fräsch, pennorna endast obetydligt slitna i spetsarna. Inga fjädrar ruggades.

Övre näbbhalvan var mörkt brungrå, undre benvit med mörk spets. Iris mörkbrun, tarser mörkt köttfärgade fram och gulbeige bak, gap klargult.

Följande mått noterades: totallängd 121 mm, vinge 56, stjärt 47, stjärtgradering 4, tars 21,5, näbblängd från skallen 12,4, näbbhöjd och näbbbredd 2,5. Vikten var 8,5 g.

Vingformel: 1:a handpennan (räknat utifrån) 9 mm längre än längsta handtäckaren, 4:e och 5:e handpennorna längst, 2:a 9,5 mm kortare och lika lång som yttersta armpennan, 3:e 1,5 mm kortare, 6:e 1 mm, 7:e 4 mm, 8:e 5,5 mm, 9:e 7 mm och 10:e 8 mm kortare än 4:e och 5:e handpennorna. Inskärning av ytterfan på 3:e till och med 6:e handpennorna. På 2:a handpennans innerfan fanns en svag inskärning, ca 15 mm djup.

Definitiv bestämning av art, ras och ålder har utförts av Lars Svensson, som haft tillfälle studera ett hundratal skinn av *Phylloscopus fuscatus* och lika många av videsångaren *Phylloscopus schwarzi*. Han ger följande kommentar:

"Det är en ung hona av nominatrasen, *Phylloscopus f. fusfatus*. *Phylloscopus f. weigoldi* är enligt Ticehurst (1938), Vaurie (1959) och Williamson (1962) mörkare och gråare, i det närmaste utan brunt på ögonbrynsstreck och undersida och den skall ha i det närmaste svarta tarser. Förväxling med videsångare ligger närmast till hands, men är helt utesluten på grund av den fina näbben och de relativt klena tarserna. Tarsernas färg, mörkt köttfärgade fram och gulbeige bak är otypisk för videsångaren, som normalt har ljust brungula ben. Vidare har undersida och ögonbrynsstreck mera gult hos *schwarzi* i motsvarande fräscha dräkt, speciellt hos ungfåglar, och ögonbrynsstrecket har en något annorlunda form och färg (se Svensson 1964). Beträffande åldern framgår denna redan av fjäderdräktens färg. Översidan är svagt gröntonad, särskilt på gumpen, och buken har en gul anstrykning. Båda dessa karaktärer utmärker ung-

fåglarna; gamla brunsångare saknar allt gult och praktiskt taget allt grönt i dräkten. Åldersbestämningen bekräftades vid skinnläggningen då det kunde konstateras att skalltaket ej var fullständigt förbenat.

Det enda som är anmärkningsvärt med måtten är att näbbens bredd, mätt i höjd med näsöppningens bakre kant, endast är 2,5 mm. Jag har mätt 54 skinn av *fuscatus* och de varierade mellan 2,8 och 3,6 mm. Hos 51 mätta *schwarzi* varierade näbbredden mellan 3,5 och 4,4 mm."

Fältkännetecken

Brunsångaren saknar vingband, hjässmarkeringar, avvikande färg på övergumpen och vitt på stjärten. Särskilt den mörkbruna översidan, de brungrå flankerna, den vita undersidan samt vistelsen företrädesvis nära eller på marken — ej uppe i träden — underlättar särskiljandet från andra *Phylloscopus*-arter. I mycket sliten dräkt på sommaren kan den förutom med *Phylloscopus schwarzi* i fält förväxlas med *Phylloscopus collybita tristis,* men vistelseorten och locklätet skiljer den från båda dessa. Locklätet anges vara ett *Sylvia*-liknande *tack* eller *teck;* ett hårt *tjack* (P. Davis 1962); ett strävt *tjack-tjack* (Ticehurst 1938). Sången — ofta från toppen av en buske — är upprepad, stark och melodisk, men ganska monoton och beskrivs som *tia-tia-tia-tiaa,* påminnande om lundsångarens *Phylloscopus trochiloides* och i tempot om *Hippolais calligata.*

Utbredning och övriga fynd i Europa

Brunsångarens utbredning i centrala och östra Asien och normala övervintringsområde i nordöstra Indien och södra Kina framgår av kartan (fig. 1). I Europa har följande 6 eller ev. 7 fynd gjorts:

Sannolikt 24.10.1876 på Helgoland; 3.10.1913 en hona vid Auskerry (Orkney); 14.10.1961 på Fair Isle (Shetland); 19.10.1964 vid St. Agnes (Scilly Is.); 21.10.1965 nära Krynica Morska vid polska kusten; 26—31.10.1965 vid Spurn (E. Yorks.) samt 10—15.11.1967 vid Dungeness (Kent).

Kort efter det att brunsångaren fångades vid Ottenby, anträffades inte mindre än fem exemplar i England: 25.10 Tresco (Scilly Is.),

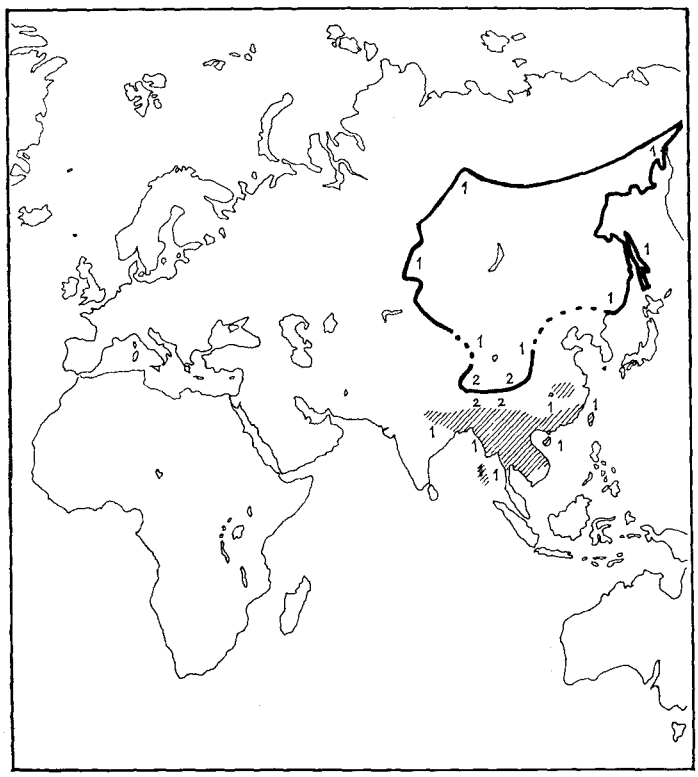

Fig. 1. Brunsångarens utbredning (grov svart linje) och vinterkvarter (streckat): "1" betecknar nominatrasen, "2" rasen *weigoldi.* Efter Dementiev et al., 1954.
Breeding and wintering range of Phylloscopus f. fuscatus, 1, and Ph. f. weigoldi, 2.

26—28.10 Holkham (Norfolk) och på samma lokal två exemplar 2—3.11 samt 9.11 Holme (Norfolk).

Litteratur

Austin, B. P. & Milne, B. S. 1966. Dusky warbler in the Isles of Scilly. — Brit. Birds 59: 112—113.
Davis, P. 1962. Dusky warbler on Fair Isle. — Brit. Birds 55: 190—192.
Dementiev, G. P. et al. 1954. Birds of the Soviet Union. Bd. 6. Moskva.
Svensson, L. 1964. Bestämningsguide för vissa tättingar. Stockholm.
Ticehurst, C. B. 1938. A systematic review of the genus *Phylloscopus*. London.
Vaurie, C. 1959. The birds of the palearctic fauna, bd 1, London.
Williamson, K. 1967. Identification for ringers. 2. The genus *Phylloscopus*. Oxford.
Witherby, H. F. et al. 1938. The handbook of British birds, bd 2. London.

Summary: First record of the dusky warbler *Phylloscopus f. fuscatus* in Sweden.

A young female dusky warbler *Phylloscopus f. fuscatus* was caught in a mist net at Ottenby bird observatory on 16 October, 1968. A detailed description including measurements is given in the text.

Förf. adress: Bo Fahlander, Sångarleden 35, S-595 00 Mjölby.